

ספר ליקוטי אמרים - אות יא

א) ענין זכירת יציאת מצרים כל ימי חייו, כי חיות האדם הוא הדיבור כמו שנאמר (בראשית ב', ז') לנפש חיה ומתרגמין לרוח ממללא, ובריש פסיקתא (פרשה ב') אין בין צדיקים החיים לצדיקים המתים אלא הדיבור, והיינו כי דברי תורה הם חיי האדם כמו שאומרים כי הם חיינו ואמרו (תמיד ל"ב.) מה יעשה ויחיה ימית את עצמו, פירוש על דברי תורה כמו שאמרו ז"ל (ברכות ס"ג ע"ב) על פסוק (במדבר י"ט, י"ד) כי ימות באוהל כידוע דשורש נפשות דישראל מהתורה כנודע דלכן ששים ריבוא אותיות לתורה, וממש צירופי אותיות מהתורה הם כח הנפש וכמו שכתב הראב"ד בספר יצירה (סוף פרק ג') דהנפשות הם מחיבור אותיות, וזהו עצם החיות שבו כי בדבר ה' שמים נעשו וכן כל הבריאה בעשרה מאמרות והדיבור הוא באותיות, וזה שאמרו (בראשית רבה א', א') דבתורה ברא הקב"ה העולם פירוש באותיות התורה וזה הדיבור דה' יתברך שיהיה דיבור זה הוא הנותן הויה וקיום לאותו דבר והוא שורש חיותו:

ובדוממים וצומחים החיות דמאמר ה' יתברך הוא בהם בהעלם שהרי אין ניכר בהם רוח חיים כלל, ובעלי חיים החיות נגלה רק שכל בעלי חיים הוא רק מאותיות מיוחדות ואין בהם כל העשרים ושנים אותיות ולכן אינם יכולים לדבר רק אותם אותיות שהם שורש חיותם, שבכל אות מאותיות א"ב יש בו כח חיים מיוחד, כמו ששמעתי על במה הארכת ימים דשילהי מגילה (כ"ז ע"ב) דנחשבו שם עשרים ושנים דברים וענינים כשנוציא הכפולות, [אשר אולי יוכל להיות שגם הם אין כפולים ממש רק דוקא אותיות מנצפ"ך ובספר יצירה (פרק ד') בג"ד כפר"ת כפולות ואין כאן מקומו] והם נגד עשרים ושנים אותיות סדורים כסדר הא"ב כל אחת חיות מיוחד מאות מיוחד ואין כאן מקום ביאורם:

לכך בלשון הקודש יש לקול הבעלי חיים כל אחד שם מיוחד כמו געיה לשור וערוגה לאיל ושאגה לארי וכדומה, בודאי כל אחד משמיע בקולו אותיות אלו השור אותיות ג"ע וכן כולם וכן צפצופי עופות משמיעים אותיות צ"ף ושריקת תרנגול, ובבבא בתרא (כ"ג.) אפיקו לי קורקור כי קול העורב אותיות ק"ר, ובפרק אלו טריפות (חולין ס"ג.) ברחם דעביד שרקק ועל שמו נקרא כך בלשון חז"ל ובתרגום (ויקרא י"א, י"ח) ירקרוקא על שם קולו ר"ק, והעורב שממונה על בשורות רעות כמו שכתב בסוף ספר הגלגולים והיינו מפני אכזריותו ובודאי כל אחד כפי מה שהוא טבעו ותולדתו הרי ממונה כוחו על אותו דבר והוא בטבעו אכזרי כמו שאמרו ז"ל (עירובין כ"ב.) לכך קולו אותיות ק"ר שהם אתון דשיקרא כמו שמובא בזוהר (ח"א ב' ע"ב), והוא קליפת עמלק אשר קרך ועיין בספר קרנים דדוד המלך ע"ה מכניע קליפת עובר:

והיינו כמו ששמעתי כי כל שבט יהודה נגד זרע עשו ודוד המלך ע"ה נגד עמלק, ורחם שמביא רחמים לעולם עביד שרקק הוא צירוף אחר מאותיות שקר לאותיות שרק כטעם אשרקה להם ואקבצם ומביא רחמים ואין כאן מקום מזה, ובזה הוא כל עומק חכמת הטיורין ושחת עופות, והגם דנאמר כל אשר יקרא וגו' הוא שמו והשם בלשון הקודש לכל בעלי חיים הוא בענין אחר, היינו כדרך שאמרו (פרקי דר' אליעזר פרק ג') בהקב"ה הוא ושמו דהשם הוא התפיסה שיש לאחרים בו והוא היינו העצם, וכן בכל הנבראים יש עצם החיות והם האותיות הנגלים בדיבורם שהוא גילוי פנימיות חיותם והשם הוא תפיסת הנבראים והיינו מצד צורכם ושימושם לכלל הבריאה, ולכך הביאם לאדם לקריאת שמות וכל אשר וגו' כי כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה וכפי התפיסה שיש בו מצד צרכו לו הוא שמו העצמי להיות נקרא כן בכל עלמין, כי כל צורך בריאותו היה רק בשביל האדם וכפי התפיסה שיהיה לו בכל דבר לצורכו:

...

ודבר זה הוא מדת המלכות שנאמר למשה רבינו ע"ה אל תקרב הלום למלכות (זבחים ק"ב.) שחשב שהוא כלי לזה, כי באמת ענין גאולת מצרים הוא בירור דבר זה של קדושת כל נפש מישראל בפרט ולא בכלל מצד האבות, ויהי מתיו מספר ובמנין ששים ריבוא כל אחד נחשב ונמנה בפני עצמו ושמעתי דזהו ענין פקודי בני ישראל ומנין מספרם, היינו שכל אחד דבר שבמנין ודבר חשוב בפני עצמו ולא בטל לגבי הכלל כי יש לו כח מיוחד פרטי שאין בכל אחד, ולקדושה פרטית זו זכו במתן תורה ועל ידי גלות מצרים הקודם דאמרו ז"ל (שוחר טוב ק"ז) על פסוק (דברים ד', ל"ד) גוי מקרב גוי כעובר בבטן אמו ומפורש בכתוב ביחזקאל קרי לגאולת מצרים הולדה ומולדתך ביום הולדתך וגו' (יחזקאל ט"ז ג' - ד')

כן ידוע מטעם הארזי"ל בפרי עץ חיים שבמצרים היה סוד העיבור יעוין שם באריכות, ובזוהר (וארא כ"ה ע"ב) דגלות מצרים היה הדיבור בגלות רק דקלא אסתלק עד דאתי משה וכו' עיין שם, פירוש דכבר היו מאמינים בני מאמינים כמו שאמרו בשבת (צ"ו.) היינו דהיה להם קדושה מורשה מאבות, וזכו לקדושה כללית דשלושה אבות ושנים עשר שבטים ושבעים נפש שבאו במנין בכתוב כל אחד פרט קדושה קביעא וקיימא בזרעם שהם כלל העשרים ושתים אותיות שלוש אמות ושנים עשר פשוטות ושבע כפולות שהם מצד התמורות היינו שבעים נפש שהן נגד שבעים אומות בתמורות, והם שבעים כל אחד כלול מעשר מצד ההתפשטות היינו לפי שהם שבעת ימי הבנין שבהם הוא כח ההתפשטות וכל ההתפשטות הוא לעשר וזהו קדושה כללית לבני ישראל וחיות כללי הנקרא קול, אבל דיבור דהיינו צירוף אותיות פרטות של כל נפש בפרט להיות נבנה אומה שלימה כל פרט קדושה מיוחדת שעל זה אמר אברהם אבינו (בראשית ט"ו, ח') במה אדע כי אירשנה שיהיו צאצאיו כל אחד בפרט כל מיוחד לקדושת ה' יתברך בזולת מורשה דאבות דאם כן היה מוריש הארץ מיד לאברהם אבינו, רק כאשר תפרה ונחלת כשיבורר הקדושה שלו בפרטי פרטות דנפשות שונות אז ינחל ארץ ישראל שיש גם כן פרטי פרטית קדושות כל מקום מיוחד נגד כל נפש וכו"ל (אות י'). ולכך ירא על זה שמא יחטאו בניו ולא ישאר להם רק קדושה המורשה מאבות ועל זה אמר לו ידוע תדע וגו' כי דבר זה צריך בירורים באמת ויבוררו במצרים שהיו הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה כמו שאמרו ז"ל (ויקרא רבה כ"ג, ב'), דמצד הזה ועבדום וענו אותם דבדאי הכל במשפט ועבדום הוא מפני החטאים:

וחז"ל שאמרו (נדרים ל"ב.) מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו וכו' רצה לומר דמאחר שכבר אמר לו ועבדום וגו' נראה שכבר היו מוכנים לכך לחטוא ושישתעבדו על ידי כן זהו מפני שהפריז וכו', מפני שהוא אמר בעצמו שדבר זה צריך בירור אם יהיו כך ושאינו מבורר עדיין בפרטים והפריז והוסיף על מדת הדין של הקב"ה שהקב"ה סמך על קדושה הכללית דאברהם אבינו להבטיחו על זרעו בקדושת כל פרט, והוא הוסיף על מדת הדין שראוי לדקדק ולברר דבר זה כי זהו מדת אברהם אבינו דחסד הוא התפשטות בשפע עצום שיהיה קדושת כל פרט מבורר לגמרי ולא לסמוך על קדושה הכללית:

ובירור זה על ידי ועבדום וגו' ואחר כך יצאו וגו' כי היו אז בסוד העיבור היינו כמו עובר ירך אמו דאין לו שם חיות בפני עצמו רק נכלל בחיות אמו, כך הם בחיות הכללי דמורשה להם ולא היה להם חיות פרטי כלל רק מצד דקלא אסתלק. וימת כל הדור ההוא אז התחיל השיעבוד כי במיתת השבעים נפש רצה לומר סילוק כוחות הכללים של קדושתם מלהיות נגלה בעולם הזה ונסתלק גם קדושה הכללית מלהיות בהתגלות, הגם דבאמת הם בני מאמינים מכל מקום הוא בהעלם והנגלה היה שהם גוי מקרב גוי שהם בסוד העיבור במצרים:

ובפרי עץ חיים דמצרים סוד הבינה, ורצה לומר דודאי מצרים מקום טומאה רק אז בעת שהיו ישראל שם שנאמר (בראשית מ"ו, ד') אנכי ארד וגו' ואנכי וגו' והיה כל פמליא של מעלה שם היה בהעלם קדושה זו דשבעים נפש תוך מצרים שמצד הזה שיעבדום, שכל דבר הוא מאמיתות רצון ה' יתברך דלכן נקרא נבוכדנצר עבדי ואשור שבת אפי רק מגלגלן חובה על ידי חייב שייסבור שהוא העושה כדי שיקבל עונשו אחר כך, שהרי לא היה לו ליענש מכיון שהוא ברצון ה' יתברך וכמו שהקשה הרמב"ם במצרים (הלכות תשובה פרק ו' הלכה ה') שנאמר מקודם (בראשית ט"ו, י"ג) ועבדום וגו', רק לפי שהם אמרו (שמות ה', ב') מי ה' וגו' ונמצא הם המשעבדים לכך נענשו:

אבל ישראל מכירים באמת דהכל מה' יתברך ועבדים היינו וגו' עבדים ממש דרצה לומר בלשון הכתוב שאין לו שום כח כלל בפני עצמו דמה שקנה עבד קנה רבו רק מה שרבו נותן לו, וכך ישראל מקבלים כל כוחם ממצרים היינו שפע החיות הכללי דמורשה מאבות היו גם כן מקבלים ממצרים, כידוע שבשביל חטאי ישראל השפע הולך לאומות העולם רק דאצלם הוא מתפשט כפי מה שהם כלים לקבל דהיינו כפי כוחות הרע שבהם, וישראל קולטין התמצית שהוא כח הקדושה שבו ולכך על ידי גלות הדיבור דהיינו החטאים בפרטים אסתלק קלא דהיינו קדושה כללית, עד דאתא משה ויאמן העם ואמרו ז"ל (שבת צ"ז.) על זה הם מאמינים בני מאמינים שזהו הקדושה דמורשה מאבות ונתגלה קלא:

ההתעוררות מלמטה על ידי ויזעקו בדיבור דתפילה עורר הקלא בכל פרט נפש קדושתו הכללית, ועל ידי זה זכו גם כן כל אחד לקדושתו הפרטית בדם פסח ודם מילה שמצד זה הוא הלידה דיציאת מצרים היינו יציאת קדושה

הפרטית לפועל, והם הכתרים דמתן תורה שכל אחד היה לו כתר והתנשאות מיוחד על חבירו שכל אחד מנושא באמת על זולתו מצד קדושתו הפרטית ומעלתו שאין בשום אדם כאשר הוא בשלימותו, וזה נגלה על ידי כתר במתן תורה ונעלם אחר כך על ידי חטא דהסירו עדים אבל מכל מקום מעת יציאת מצרים עצם הקדושה פרטית אין ניתקת לגמרי אף אם יגדיל חטאים חלילה:

וזה ענין זכירת יציאת מצרים בהרבה מצוות וביותר בקדושת הזמנים, ואפילו בקדושת שבת דקביעא וקיימא למדו בפרק ערבי פסחים (פסחים ק"ז ע"ב) דצריך לומר יציאת מצרים, כי נתינת התורה ומצוות הוא רק לששים ריבוא מישראל נפשות פרטים ולא לאבות ולכלל וביחוד קדושת זמנים דישראל מקדשי, פרשת החודש הזה נאמר עם יציאת מצרים דמצד קדושתו בפרטות הוא הקדושה בפרטי זמנים, מה שאין כן מצד קדושה הכללית הכל שוה, וכן קדושת שבת דרגא דדוד המלך ע"ה מצד קדושה פרטית שייך התנשאות בזמן דזה תלוי בהתנשאות דאדם וכמו שאמרו ז"ל (סנהדרין ס"ה ע"ב) מה יום מיומים מה גבר בגוברין, ומצד הקדושה הכללית הרי הכל שוין ואין שייך התנשאות כלל לאחד על חבירו רק מצד מעלתו הפרטית דבלאו הכי כל ישראל זרע אברהם יצחק ויעקב:

וכן כל הזמנים שוים רק מצד הרגשת קדושה פרטית בכל נפש שמצד זה נולדה מלוכת דוד המלך ע"ה וכן מצד זה התחיל התנשאות דשרי אלפים וכו' מקודם מתן תורה שכבר התחיל הרגשת אור זה של קדושה פרטית דכל נפש, ולפי שמשה רבינו ע"ה היה דרגא דקול כנזכר לעיל לא היה מצידו רק על ידי יתרו כי קודם מתן תורה אמרו ז"ל (ויקרא רבה ט', ט') על פסוק (שמות י"ט, ב') ויחנו וגו' כאיש אחד בלב אחד ואצל איש אחד הוא בעצמו אין מרגיש התנשאות קצתו על קצתו כי כך יכאב לו צער אבר זה כזה וכל אחת יקר בעיניו מאוד רק איש זר הוא יכול להרגיש זה:

ופתיחת שורש התורה דאנכי גם כן נאמר אשר הוצאתיך מארץ מצרים כי השגת ידיעת אלקות הוא גם כן לכל פרט נפש כל חד לפום מה דמשער בלביה (זוה"ק וירא ק"ג ע"ב) ולכך נאמר אלקיך דבמקום שנאמר אלקיכם רצה לומר השגה כללית המושג לכל ישראל בשוה מה שאין כן אלקיך רצה לומר לכל אחד כפי מה שהוא מרגיש בפרט, וזהו אשר הוצאתיך וגו' ויחדתי לכל אחד השגה נבדלת וקדושה פרטית, רק מכל מקום לא זכה משה למלכות כי זו הקדושה פרטית דיציאת מצרים נקרא רק חיי שעה, כי שורש משה רבינו ע"ה להיות דבוק במקור חיותו יתברך שמו דשם הוי"ה המהוה כל עלמין שהוא חיות הכללי רק שמצד חיי שעה דימי חיים בעולם הזה שבו הוא ההשתדלות ניתן לכל נפש הרגשת קדושה פרטית והשתדלות פרטי ולכל תלמיד ותיק חידוש פרטי:

ולכך נאמר (דברים ט"ז, ג') למען תזכור וגו' כל ימי חיך רק בימי החיים המוגבלים בימים בעולם הזה צריך זכירת יציאת מצרים, היינו ידיעת קדושתו הפרטית שמצד זה הוא השתדלותו בימי חיי שעה דעולם הזה יש לכל אחד השתדלות מיוחד והשגה מיוחד מצד לידה דיציאת מצרים ולכך הגם דנאמר במשה רבינו ע"ה ויהי בישורון מלך היה רק מלוכה לפי שעה אבל דוד המלך ע"ה זכה למלוכת עולם וחיים שאל וגו' שפעל להיות החיי שעה חיי עולם:

זה יבורר בגאולה העתידה שנאמר (ירמיה ל"ג, י"ג) עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה שימנו פעם שניה כל אחד בפרט מעלתו הפרטית, אבל יהיה שעבוד מלכות עיקר ויציאת מצרים טפל לה דיציאת מצרים הוא התחלת התגלות קדושה הפרטית הוא רק טפל דהוא רק בימי החיים דהיינו חיי שעה מה שאין כן שעבוד מלכויות הוא גילוי קדושה הפרטית לחיי עולם, ועל זה ביקש משה רבינו ע"ה (דברים ל"ג, ז') שמע ה' קול יהודה כי הדיבור כבר היה לו רק שיהיה לו גם הקול דהיינו התקשרות הדיבור בקול שיהיה פרטיותו מקושר לכלל וכנזכר לעיל:

ויש לומר טעם שבת הגדול על דרך שאמרו (מגילה כ"ז) על פסוק (מלכים - ב כ"ה, ט') בית גדול מקום שמגדלין בו תורה או תפילה, כך זה שמגדלין וכו' דבמצרים הדיבור בגלות דיבור דתורה ותפילה לא היה אפשר להם לדבר בחיות שיהיה בדיבורם כח הפועל, כי היו כעובר בבטן אמו שאין לו חיות בפני עצמו כלל רק ותעל שועתם שועה הוא קול בלא דיבור, ושבת הוא נגד מדת מלכות פה וכח הדיבור ולכך דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה כי מרפא לשון עץ חיים שהיא רפואת הדיבור וכנזכר לעיל כי עוסק בתורה נעשה כל שיחתו תורה, וזהו רפואת הלשון המרבה לפטפט על ידי עץ חיים דתורה שנעשה כל גופו אש כמו שאמרו בשילהי חגיגה (כ"ז). מקרא דהלא כה דברי כאש, והיינו דעל ידי דיבורים דברי תורה בחיות נעשה כך צירוף אותיות דשורש חיותו והרי כולו אש, ונאמר (מלאכי ג', ב') כאש מטרה כי באש לא שייך טומאה כלל והוא מרפא הקודם גם כן כמו הליבון באש להוציא בליעת איסור ונעשה

כל שיחתו תורה מאחר שיצא מהאש בוער דהיינו החיות בוערות בקרבו, וזהו בשחרית דשבת דבצפרא היה קבלת תורה, ובמנחה הוא דיבורים דתפילה דלכך אומרים אז ואני תפילתי וגו', ולכן נאמר בשבת זכור לקדשו (שמות כ'), ח' בפה כי בו כח הדיבור פה לפעול כך על ידי הדיבור ועל ידי זה יהיה הקדושה נרגשת:

וזהו גם כן מצות סיפור יציאת מצרים בדיבור כי יציאת מצרים הוא יציאת כח הדיבור להיות פועל בחיות שבדיבור, ולכך צריך להזכיר זה בדיבור בכל יום כידוע על פסוק (משלי י', ל"ב) שפתי צדיק ידעון רצון כי יש כח בדיבור של אותו דבר דדברי תורה החיות של אותו דבר, וזכירת יציאת מצרים הוא החיות זה דיציאת כח הדיבור וכאשר מזכיר זה בדיבור הוא פועל מיד כן להיות דיבורו יוצא מן הלב וכל עמל אדם לפיהו כמו שאמרו ז"ל (סנהדרין צ"ט ע"ב) וזהו סמיכות גאולה לתפילה להיות פועל בתפילתו אמר משיב הרוח נשיב זיקא (תענית כ"ד). מזכיר יציאת מצרים קודם על ידי זה זוכה לדיבור הפועל, ובליל פסח שאז הוא הזמן לזה כל המרבה לספר הרי זה משובח שהוא יצא ממצרים ביותר שאת שיש לו כח הדיבור ביותר ועל ידי זה פועל לו על דיבוריו שבכל השנה כפי הכח דסיפור יציאת מצרים שלו:

והמקום שמגדלין כמו בית הכנסת ובית המדרש שהוא הכלי קיבול לאותן דיבורים דתורה ותפילה הוא בפה שהוא המדבר, וזהו מדת השבת שהוא פה כנ"ל ועולם הדיבור כנודע, ולכך שבת שלפני פסח הוא המקום שמגדלין בו דיבורין דתורה ותפילה שיצאו לפועל בפסח, כי כל שבת נותן קדושה בששה ימים העבר מצד העבר שכבר נפעל ואינו עוד ביד האדם לכך סדר הקדושה בו כברייתו של עולם מונה ששה ומקדש שבע (שבת ס"ט ע"ב) ובלהבא שהוא בידו של אדם סדר הקדושה בו כסדרו של אדם הראשון מקדש אחד ומונה שבע ולכך השבת נותן קדושה בלהבא בששת ימי המעשה הבאים, וקדושת הזמנים דישאל מקדשי הם מקבלים מקדושת השבת דקבוע וקיימא, ובשבוע שחל בה פסח שבו ישאל מקדשי קדושת הזמן דהוצאת דיבורי תורה ותפילה מגלית השבת שקודם שממנו נובע קדושה זו ללבות בני ישראל בששה ימים שאחריו הוא שבת הגדול שמגדלין בו כנ"ל: